

Местността Селището –
град Елин Пелин

Църквето

изготвил: Преслава Пенева, студентка в
специалност „Българска филология“,
II курс, 2. група, фак. № 12 688

Важното накратко

1.

Наименование

- *официално* – манастир „Св. Дух“
- *неофициално* – Църквето

2.

Местоположение

между град Елин Пелин и село (гара) Елин Пелин – Софийска област; на 25 км от град София

3.

Събития

ежегоден курбан на празника Св. Дух, който поставя началото на Шопския празник, традиционен за Община Елин Пелин

4.

Датировка

- *църква*: възстановена след кърджалийските набези в Софийско от 1793 г.
- *интериор*: 1905 г. – наши дни
- *килии*: първите от 1920 г., останалите достроявани след 1990 г.
- *кръст*: 2006 г.
- *камбанария*: преместена на Църквето от храма на гр. Елин Пелин след реновирането му; датира от времето на турското робство (XIX век)

*„На Свети Дух не се
работи – срецу
градушки, па ни е и
сабòро тогàя...“*

*- Стана Й. Димитрова, спомени;
източник: „Елин Пелин – народни традиции“ с
автор Павел Канев*

**1. Какво
ПОМНИ
ИСТОРИЯТА?**

Местоположение

В сърцето на
Балканския
полуостров...

...сгушено в
китните обятия
на Софийското
поле.

Линия на времето

2. *Селището* – в Османските архиви останало с името Балгаран/Балван, а по-късно Новоселци

4. *Реновиране на църквата*, построяване на първите килии

1. *Римският път*, който води до Църквето – наричан от местните „Траянов друм“ или „Траяно“

3. *Преместване на селището* на територията на днешен Елин Пелин – свързано с кърджалийските нашествия

За жителите на Елинпелинска
околия Църквето е символ. То е не
само връзката с третото лице на
Светата Троица – Светия Дух, но и
връзката с предците, избрали
именно това китно местенце за свой
първи дом в този край на България.

Материално и духовно свидетелство за силната родова памет на шопите, Църквето е място и за религиозна, и за фамилна почит

Въпреки множеството ремонти и реновации, мястото запазва непокварена своята специфично автентична атмосфера.

Силна е връзката на Църквето и с природата – сякаш замръзнало във времето на Възраждането, това е място, на което царува Майката Земя.

Тук невероятно се преплитат усещания на религиозно самосъзнание, родова принадлежност, и духовна връзка с чистотата на природата.

2. Празници & Почит

Линия на времето

Заклан е *първият курбан* на Църквето от дядо Иван Кундрев и е изградена *първата килия* (1920 г.) от Петър Сираков в памет на сина му Никола, загинал във войните за национално обединение.

началото на
XX век

Въведени са *забрани за провеждане* на събор на Църквето. Въпреки тях обаче местните жители намират начини как да останат верни на древната си традиция.

след 1944 г.

Възстановена е традицията за *събиране на старите елинпелински родове* на Църквето на празника Свети Дух. Построени са множество нови родови килии.

след 1990 г.

Ритуали

Приготвления на обредна храна

Родовете подготвят жертвено животно, от което се приготвя така наречената курбан чорба за деня на Свети Дух.

Църковна служба

Провежда се тържествен водосвет, на който за здраве се изчитат имената на членовете на присъстващите на събора родове.

Освещаване на трапезата

Свещениците освещават приготвения курбан, както и донесените от семействата обредни ръчно омесени хлябове.

Празненства

Съборяните се гощават и веселят под звуците на български народни песни, както и задължително присъстващата музика на живо.

Родовите килии, построени на Църквето от едни от най-старите местни фамилии, ежегодно се превръщат в дом на множество празнуващи семейства. Съборяните не само отбелязват традиционния празник на града, но и отдават почит на предците си, чиято памет е запечатана в стените на изградените от тях килийни помещения. Обредните трапези се превръщат в символ на семейната задружност, като чрез тях роднините молят Светия Дух да закриля тях, семействата им, както и всички жители на Елинпелинско.

семејства в очакване на почетокот на празникот

Курбан на Църквето, 1990 г.

подредени за водосвет погачи

подредени за водосвет съдове за
курбан

казаните, в които се приготвя обредната чорба

снимки:
семеен
архив

2016 Г. обредни хлябове, приготвени от семействата

Събор на
Църквето
в наши
дни.

тържествена църковна служба 2018 г.

подредени за водосвет погачи

снимки:
Община
Елин
Пелин

2017 г.

весело празнично хоро

2017 г.

3. Поглед отвътре

Информация за интериора

Интериорът на малката църква е скромен, но неповторимо съхранил както автентичната стара атмосфера на вярата на предците, така и традиционната представа за храм на съвременния християнин.

Колоните, предназначени за запалване на свещи, са дарения от миряни от времето още преди Балканската война – две от тях са от 1905 г., а третата датира от 1910 г. Камъкът носи паметта за дарителите – имената им са ръчно изписани в основата на колоните, като безспорно доказателство за автентичността им е старият правопис с краесловния Голям Ер.

На Църквето има два кладенеца, които според множество свидетелства са запазени от времето на старото селище. В книгата си „Град Елин Пелин – минало и настояще“ краеведът Павел Канев цитира описанието на местността на Павел Делирадев, който свързва съществуването на кладенците с намираща се в някогашното селище гостоприемница/таверна, а вероятно и светилище.

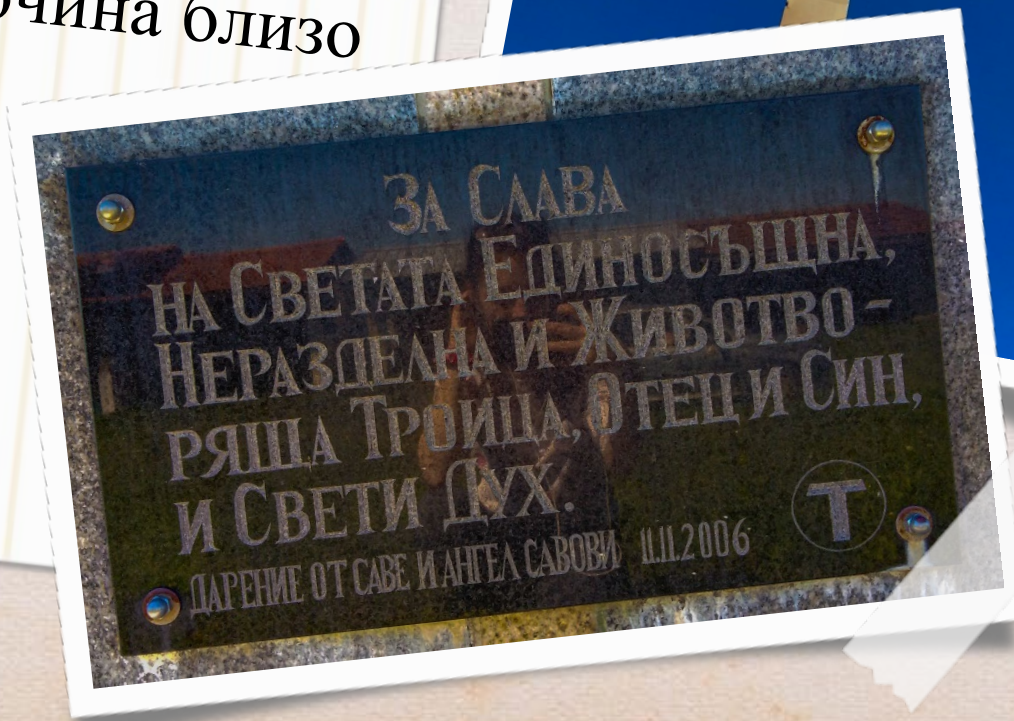

Храмът на град Елин Пелин „Св. Николай Мирликийски Чудотворец“ днес представлява величествена и висока православна църква. Преди 2006 г. обаче тя изглеждаше съвършено различно – в автентичния си вид от XIX век, в съгласие с османските разпоредби да не бъде по-висока от турчин на кон. След реновирането на храма, старата му камбанария е дарена на манастир „Св. Дух“ – Църквето.

През месец ноември 2006 г. Саве Савов и Ангел Трайков даряват на Църквето железобетонен кръст с височина близо 14 метра, като на освещаването му посочват, че дарението им е за здраве и сполука на техните родове и съграждани.

източник: „Град Елин Пелин – минало и настояще“ с автор Павел Канев

4. Поглед ОТВЪН

Полеето

Дом на местността Селището е равното Софийско поле, на което са посветени не една и две шопски фолклорни песни. Ширналият се полски простор, през пролетта обсипан с дребни цветя, а през зимата обгърнат от снежна белота, създава едно неповторимо усещане за свобода в душата на всеки дошъл да се порадва на Църквето. Съвсем недалеч от града, но откъснато от неговата забързана атмосфера, мястото е перфектно убежище за всеки природолюбец, търсещ спокойствие и разтуха на чист въздух.

Стара планина

Лозенската планина и Витоша

Планините

На хоризонта, докъдето стига поглед, около Софийското поле като същински стражи се извисяват родните високи сини планини. На юг Лозенската планина, на югозапад Витоша, на север Стара планина, а на изток Средна гора – те правят пейзажа не само много по-разнообразен, но и в пъти по-красив. Сякаш мъничък макет на цялата красота на българската природа, местността около Църквето радва не само душите, но и очите на своите гости.

ЖИВОТИНСКИ СВЯТ

В района около Църквето ливадите често се превръщат в пасища за домашни животни – коне, овце, крави – като тяхното присъствие наоколо създава една специфична атмосфера на свързаност с природата и душевен уют. Клоните на дърветата са постоянна сцена за музикалните изяви на редица полски птици – синигери, косове, врабчета, а въздухът около тях гъмжи с разноцветни и коя от коя по-красиви полски пеперуди. Ако имат късмет, гостите на Църквето биха могли да се запознаят и с добродушния Шаро – страж на местното стадо овце, както и на цялата околност. ☺

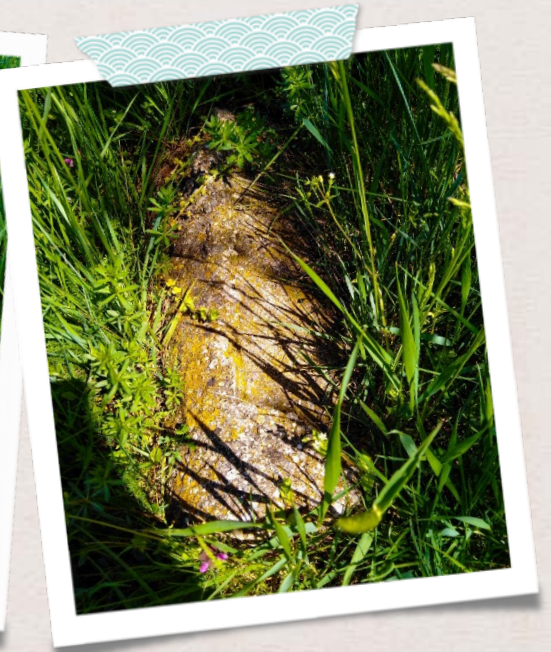
Растителност

Цялата околност покрай малкия манастир „Св. Дух“ е покрита с росна трева, дребни полски цветя, детелини и гъби. Многобройни плодни дръвчета растат в близост до стените на родовите килии, както и покрай пътя, водещ до Църквето. Зеленина обхваща всичко до самия хоризонт, докъдето може да достигне човешки поглед, а през пролетта, когато цялата природа цъфти, картината е особено красива.

Камъните

В района на Община Елин Пелин са открити множество антични находки, сред които древни крепости, тракийски светилища, могили и моголни некрополи, както и останки от стари селища. Местността около Църквето обаче е сравнително неизследвана в това отношение.

Затова, когато един ден ненадейно се натъкнах на множество мистериозни камъни със сравнително правилни ръбове и надълбоко вкопани в земята, неизбежното ми предположение беше, че това са надгробните камъни на покойните жители на някогашното тамошно селище. Като се има предвид, че са в непосредствена близост до църквата, както и че до всеки от тях се намира мъничка могила, напомняща гроб, бих могла да се окажа и права в предположенията си.

**5. Лични
впечатления**

Зимата

Приказната белота на поляните, снежната украса на дърветата и невероятните тишина и спокойствие правят зимата в местността Селището една истинска приказка. На откритото поле студът наистина пронизва, но за сметка на това неподправената красота на природната картина кара всеки дошъл да поиска да остане поне още малко. По това време на годината Църквето почти не се радва на посетители, затова снежната покривка остава почти съвършено непокътната, а по нея личат само стъпчици от наминали наскоро непрелетни птици.

Лятото

Времето на късната пролет и ранното лято – това е периодът, през който природата около Църквето цъфти в своята най-голяма прелест. Вече разлистилите се дървета предлагат отлично място за отмора под своите сенки, зелената трева се превръща в меко одеяло (точно като за пикник), а вечерно време залезите рисуват на небето картини, които с поразяващата си красота биха могли да спрат дъха на всеки, останал за да ги погледа.

Слънчогледовите НИВИ

Множеството ниви около местността всяка година стават дом на различни селскостопански култури, но безспорно пейзажът е най-красив, когато там биват посени слънчогледи. Синевата на небесния простор контрастира по невероятно завладяващ начин с растящите по нивите безброй мънички слънца, а жуженето на пчелите наоколо осигурява страхотен природен музикален съпровод.

Един прекрасен Джулай

През лятото на тази така трудна за целия свят 2020 година, аз и моето семейство решихме да се насладим на първия юлски изгрев именно от безкрайните поляни на местността около Църквето. И ако традицията на Джулай морнинг повелява да се посрещне слънцето в първите моменти, когато то изплува над морската повърхност на Камен бряг, то ние посрещнахме първите златни лъчи, когато те се показаха над Средногорските планински върхове.

Атмосферата

Църквето е място, с което и аз като множество елинпелинчани се чувствам свързана по един изключително специфичен начин. Атмосферата там не би могла да бъде описана с думи, но ако трябва все пак да опитам, бих я описала само с една – свобода. Там царуват спокойствието на природата, закрилата на християнската вяра, както и силата на родовата памет. Дори и ако тръгвам натам, носейки със себе си негативни емоции, стрес или напрежение, те ме изоставят в момента, в който стъпя на Траяновия друм. Всяко посещение на това така драго на моето сърце място е свързано единствено с усмивки, наслада и свършена вътрешна хармония. Познато ми от години, но никога неспособно да ми омръзне, Църквето за мен отдавна се е превърнало във второ къщи.

**А ако някой ден
случайно имате
ПЪТ КЪМ
Елинпелинско...**

...Църквето ще Ви посрещне с отворени обятия!

**Благодаря Ви
за вниманието!**

(...и добре сте дошли в нашето райско кътче!)

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА:

- Канев, Павел; Ядков, Димитър. „Град Елин Пелин – Минало и настояще“, Елин Пелин, 2010
- Канев, Павел; „Елин Пелин – Народни традиции“, Елин Пелин, 2019

ИЗПОЛЗВАНИ СНИМКИ:

- Слайд 14 – личен архив, Крум Пенев Крумов
- Слайд 5 & 15 – публично достояние, Община Елин Пелин
- Слайд 2 – 34 – авторски снимки, Преслава Крумова Пенева